

**OBOWIĄZUJĄCE W POLSCE AKTY PRAWA
WSPÓLNOTOWEGO DOTYCZĄCE INSPIRE**
COMMUNITY LEGISLATION CONCERNING INSPIRE
IN FORCE IN POLAND

Ewa Surma

Główny Urząd Geodezji i Kartografii

Słowa kluczowe: INSPIRE, przepisy wykonawcze, metadane, usługi sieciowe
Keywords: INSPIRE, implementing rules, metadata, network services

Wstęp

Dyrektywa 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dyrektywa UE, 2007) ustanawiająca infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (INSPIRE) ze względu na konieczność zapewnienia interoperacyjności infrastruktur informacji przestrzennej państw członkowskich wymaga przyjęcia wspólnych przepisów wykonawczych w zakresie metadanych, specyfikacji danych, usług sieciowych, dostępu do danych oraz w zakresie monitorowania i sprawozdawczości. Przepisy wykonawcze przyjmowane są jako rozporządzenia lub decyzje Komisji Europejskiej (KE), które obowiązują bezpośrednio w krajach członkowskich. W ramach prac nad tworzeniem przepisów wykonawczych do dyrektywy INSPIRE KE, zgodnie z zapisami w dyrektywie, wspierana jest przez Komitet INSPIRE. Komitet ten składa się z przedstawicieli państw członkowskich (z Polski w spotkaniach Komitetu uczestniczy Główny Geodeta Kraju), a przewodniczy mu reprezentant Komisji. Komitet wyraża swoje opinie dotyczące projektów aktów wykonawczych przygotowywanych przez Komisję Europejską, w formie głosowania. Do chwili obecnej weszły w życie:

- Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 1205/2008 z dnia 3 grudnia 2008 r. *w zakresie metadanych* (Rozporządzenie KE, 2008);
- Decyzja Komisji z dnia 5 czerwca 2009 r. *w zakresie monitorowania i sprawozdawczości* (Decyzja KE, 2009);
- Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 976/2009 z dnia 19 października 2009 r. *w zakresie usług sieciowych* (wyszukiwania i przeglądania) (Rozporządzenie KE, 2009);
- Rozporządzenie Komisji (UE) Nr 268/2010 z dnia 29 marca 2010 r. *w odniesieniu do dostępu instytucji i organów Wspólnoty do zbiorów i usług danych przestrzennych państw członkowskich zgodnie ze zharmonizowanymi warunkami* (Rozporządzenie KE, 2010).

Metadane

Z uwagi na to, że dla właściwego funkcjonowania tej infrastruktury konieczne jest, aby użytkownik był w stanie znaleźć zbiory danych przestrzennych i usługi danych przestrzennych oraz ustalić, czy mogą one zostać wykorzystane i w jakim celu, państwa członkowskie powinny zapewnić opisy tych zbiorów i usług w formie metadanych. Wyżej wymienione rozporządzenie w zakresie metadanych ustanawia wymagania w zakresie tworzenia i przechowywania metadanych dla zbiorów danych przestrzennych, serii zbiorów danych przestrzennych i usług danych przestrzennych dotyczących tematów wymienionych w załącznikach I, II i III do dyrektywy INSPIRE. Metadane, usługi wyszukiwania i geoportal INSPIRE pomogą w wyszukiwaniu istniejących zbiorów danych i określeniu czy mogą one być wykorzystane dla konkretnych celów.

Określenie zbioru elementów metadanych jest niezbędne w celu umożliwienia identyfikacji zasobu informacji, dla którego tworzone są metadane, jego klasyfikacji i położenia geograficznego oraz odniesienia czasowego, jakości i ważności, zgodności z przepisami wykonawczymi dotyczącymi interoperacyjności zbiorów danych przestrzennych i usług, ograniczeń w zakresie dostępu i użytkowania, jak również organizacji odpowiedzialnej za zasób. Elementy metadanych, odnoszące się do samego zapisu metadanych, są również konieczne do monitorowania aktualizacji utworzonych metadanych, a także identyfikacji organizacji odpowiedzialnej za tworzenie i przechowywanie metadanych. Omawiane rozporządzenie wymienia wymagane elementy metadanych, tj.:

- identyfikacja – tytuł zasobu; streszczenie opis zawartości zasobu; typ zasobu; adres zasobu; unikalny identyfikator zasobu; sprzężony zasób; język zasobu język stosowany w danym zasobie;
- klasyfikacja danych przestrzennych i usług danych przestrzennych – kategoria tematyczna zgodnie z ISO 19115; typ usług danych przestrzennych;
- słowo kluczowe – wartość słowa kluczowego; standardowy słownik źródłowy;
- położenie geograficzne – geograficzny prostokąt ograniczający;
- odniesienie czasowe – zakres czasowy; data opublikowania; data ostatniej aktualizacji; data utworzenia zasobu;
- jakość i ważność – pochodzenie, rozdzielczość przestrzenna;
- zgodność – specyfikacja; stopień zgodności;
- wymogi dotyczące dostępu i użytkowania – warunki dotyczące dostępu i użytkowania; ograniczenia w publicznym dostępie (zgodnie z art. 13 dyrektywy INSPIRE);
- organizacje odpowiedzialne za tworzenie zbiorów danych przestrzennych i usług danych przestrzennych oraz zarządzanie nimi, ich przechowywanie i rozpowszechnianie – jednostka odpowiedzialna (nazwa organizacji), dane kontaktowe; rola jednostki odpowiedzialnej;
- metadane na temat metadanych – punkt kontaktowy metadanych; data metadanych; język metadanych.

Jest to minimalny zbiór 10 elementów metadanych, niezbędny do spełnienia wymogów dyrektywy INSPIRE i nie stanowi on przeszkody aby organizacje szerzej dokumentowały zasoby informacji, wykorzystując w tym celu dodatkowe elementy pozyskane m.in. zgodnie z normami międzynarodowymi.

Z przedmiotowego rozporządzenia wynikają zobowiązania dla krajów członkowskich:

- przygotowanie do dnia 3 grudnia 2010 r. metadanych w odniesieniu do zbiorów danych przestrzennych odpowiadających tematom wymienionym w załącznikach I i II;
- przygotowanie do dnia 3 grudnia 2013 r. metadanych w odniesieniu do zbiorów danych przestrzennych odpowiadających tematom wymienionym w załączniku III.

Monitorowanie i sprawozdawczość

Dyrektywa INSPIRE wymaga, aby państwa członkowskie monitorowały wdrażanie swoich infrastruktur informacji przestrzennej i korzystanie z tych infrastruktur oraz aby składały sprawozdania dotyczące wdrożenia dyrektywy. Ciągłe monitorowanie oraz regularne sprawozdania ułatwią przede wszystkim podejmowanie decyzji dotyczących wdrożenia dyrektywy INSPIRE oraz przyszlą ewolucję INSPIRE. Decyzja w zakresie monitorowania i sprawozdawczości określa szczegółowe zasady monitorowania przez państwa członkowskie wdrażania swoich infrastruktur informacji przestrzennej i korzystania z tych infrastruktur oraz składania sprawozdań. Podstawą monitorowania są wykazy zbiorów danych przestrzennych oraz usług danych przestrzennych odpowiadających tematom pierwszej, drugiej i trzeciej grupy tematycznej. Zakres monitorowania obejmuje następujące komponenty techniczne INSPIRE: metadane, zbiory danych przestrzennych i usługi. Monitoring oparty jest na 8 (ogólnych) wskaźnikach w zakresie ww. komponentów technicznych.

Monitorowanie wdrażania przepisów dotyczących metadanych obejmuje dwa wskaźniki:

- MDi1 – monitorowanie istnienia metadanych (liczba zbiorów i usług danych przestrzennych odpowiadających tematom I, II, III, dla których istnieją metadane podzielone przez liczbę wszystkich zbiorów i usług danych przestrzennych odpowiadających tematom w I, II, III załączniku);
- MDi2 – monitorowanie zgodności metadanych.

Monitorowanie wdrażania przepisów dotyczących interoperacyjności zbiorów danych przestrzennych również obejmuje dwa wskaźniki:

- DSi1 – zakres pokrycia terytorium państwa członkowskiego zbiorami danych przestrzennych;
- DSi2 – zgodność zbiorów danych przestrzennych z przepisami wykonawczymi do dyrektywy INSPIRE.

Monitorowanie wdrażania przepisów dotyczących usług sieciowych obejmuje cztery wskaźniki:

- NSi1 – monitorowanie dostępności metadanych w ramach usług wyszukiwania;
- NSi2 – monitorowanie dostępności zbiorów danych przestrzennych w ramach usług przeglądania i pobierania;
- NSi3 – monitorowanie użytkowania usług sieciowych;
- NSi4 – monitorowanie zgodności usług sieciowych.

Kraj członkowski przekazuje Komisji Europejskiej wskaźniki ogólne i szczegółowe oraz dane zebrane w celu obliczenia wskaźników monitorowania. Wyniki monitorowania dotyczą monitorowania przeprowadzonego w roku kalendarzowym i są publikowane do dnia 15 maja następnego roku.

Zakres sprawozdawczości obejmuje:

- koordynację i zapewnienie jakości (opis procedur zapewniania jakości, w tym utrzymania infrastruktury);
- wkład w funkcjonowanie i koordynację infrastruktury (opis roli poszczególnych zainteresowanych stron w tworzeniu i utrzymaniu infrastruktury, opis współpracy zainteresowanych stron);
- korzystanie z infrastruktury (użytkowanie usług i zbiorów danych przestrzennych, dowody korzystania z infrastruktury);
- przegląd rozwiązań służących wspólnemu korzystaniu z danych;
- szacunkowe koszty i przykłady zaobserwowanych korzyści.

Sprawozdanie sporządza się co trzy lata i obejmuje ono trzy lata kalendarzowe poprzedzające rok sprawozdania.

Usługi sieciowe

Państwa członkowskie są zobowiązane stworzyć i obsługiwać sieć usług dotyczących zbiorów danych przestrzennych oraz usług, dla których metadane zostały utworzone zgodnie z dyrektywą INSPIRE.

W celu zapewnienia organom publicznym i stronom trzecim technicznej możliwości łączenia ich zbiorów i usług danych przestrzennych z usługami sieciowymi konieczne jest określenie odpowiednich wymogów dla tych usług. Dlatego też rozporządzenie w zakresie usług sieciowych określa wymogi dotyczące tworzenia i utrzymywania usług sieciowych oraz obowiązków związanych z dostępnością tych usług dla organów publicznych państw członkowskich i stron trzecich.

Aby zapewnić kompatybilność i funkcjonalność usług sieciowych na szczeblu wspólnotowym, należy określić specyfikacje techniczne i minimalne kryteria wydajności w odniesieniu do tych usług. W związku z tym rozporządzenie określa następujące kryteria jakości usług:

- wydajność – czas potrzebny do przesłania odpowiedzi wstępnej na polecenie dotyczące usługi wyszukiwania wynosi maksymalnie 3 sekundy w normalnych warunkach (normalne warunki to warunki panujące poza okresami szczytowego obciążenia; przyjmuje się, że występują one w 90% czasu);
- przepustowość – minimalna liczba obsługiwanych jednocześnie poleceń dotyczących usługi wyszukiwania zgodnie z jakością usługi w zakresie wydajności wynosi 30 na sekundę; minimalna liczba obsługiwanych jednocześnie poleceń dotyczących usługi przeglądania zgodnie z jakością usługi w zakresie wydajności wynosi 20 na sekundę;
- dostępność – prawdopodobieństwo dostępności usługi sieciowej w określonym czasie wynosi 99%.

Szczególne wymogi i specyfikacje dla usług wyszukiwania i przeglądania określone są w załącznikach do rozporządzenia.

Podobnie jak w wymienionych wyżej aktach wykonawczych również i w omawianym przepisie zawarte są terminowe zobowiązania dla krajów członkowskich:

- dostęp do usług sieciowych – nie później niż do dnia 9 maja 2011 r. państwa członkowskie zapewniają początkową zdolność operacyjną (możliwość wykonania usługi sieciowej w pełnym zakresie jej funkcjonalności bez gwarancji jakości zgodnej z zasadami określonymi w rozporządzeniu, a także bez gwarancji dostępu do usługi dla wszystkich użytkowników geoportalu INSPIRE) usług wyszukiwania i przeglądania;
- nie później niż do dnia 9 listopada 2011 r. państwa członkowskie zapewniają świadczenie usług wyszukiwania i przeglądania.

Wspólne korzystanie ze zbiorów danych i usług

Dostęp do zbiorów danych przestrzennych i usług stanowi ważny element polityki środowiskowej dla wszystkich organów publicznych i jest kluczowym aspektem INSPIRE. Od czasu gdy instytucje unijne w większości przypadków muszą integrować i oceniać wykorzystanie informacji przestrzennej ze wszystkich krajów członkowskich, INSPIRE dostrzega potrzebę uzyskania dostępu i użytkowania danych przestrzennych i usług danych przestrzennych w oparciu o wspólnie przyjęte zasady.

Art. 17(8) dyrektywy INSPIRE wymaga ustanowienia przepisów wykonawczych regulujących warunki dostępu do zbiorów danych przestrzennych i usług krajów członkowskich instytucjom i organom Wspólnoty. Rozporządzenie Komisji z dnia 29 marca 2010 r. *w odniesieniu do dostępu instytucji i organów Wspólnoty do zbiorów i usług danych przestrzennych państw członkowskich* zgodnie ze zharmonizowanymi warunkami weszło w życie 19 kwietnia 2010 r.

Główne punkty wyżej wymienionego rozporządzenia są następujące:

- kraje członkowskie są zobowiązane udostępnić zbiory i usługi danych przestrzennych bezzwłocznie, najpóźniej w terminie 20 dni od otrzymania pisemnego wniosku, obojętne porozumienia mogą zezwolić na przedłużenie 20-dniowego terminu;
- jeżeli za dane oraz usługi pobierane są opłaty, instytucje i organy Wspólnoty mają możliwość uzyskania od krajów członkowskich informacji na jakich zasadach zostały obliczone opłaty;
- metadane muszą zawierać warunki mające zastosowanie do dostępu i użycia dla instytucji i organów Wspólnoty; ułatwi to ocenę dostępnych specyficznych warunków już na etapie wyszukiwania;
- państwa członkowskie mogą ograniczyć wspólne korzystanie (podając powody takiego ograniczenia), jeśli mogłoby ono stanowić zagrożenie dla przebiegu postępowania sądowego, dla bezpieczeństwa publicznego, obrony narodowej lub stosunków międzynarodowych, jednakże państwa członkowskie mogą podać na jakich warunkach ograniczony dostęp może być możliwy (np. dostarczając zgeneralizowane zbiory danych).

Kolejne projekty rozporządzeń

Do połowy 2010 r. zostały przyjęte przez Komitet INSPIRE następujące projekty rozporządzeń:

- projekt rozporządzenia Komisji (UE) *w zakresie interoperacyjności zbiorów i usług danych przestrzennych* (dot. Aneksu I);
- projekt rozporządzenia Komisji (UE) *w zakresie usług pobierania i przekształcania*;
- projekt rozporządzenia Komisji (UE) zmieniające rozporządzenie *w sprawie interoperacyjności zbiorów i usług danych przestrzennych w zakresie list kodowych (code list regulation)*.

Ponadto zaplanowano opracowanie projektów przepisów wykonawczych dotyczących:

- interoperacyjności zbiorów danych przestrzennych i usług dla Aneksu II i III (maj 2012);
- usług umożliwiających uruchamianie usług danych przestrzennych (czerwiec 2012);
- usług danych przestrzennych (obecnie na etapie dyskusji nad zakresem projektu aktu wykonawczego).

Literatura

- Dyrektywa UE, 2007: Dyrektywa 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 marca 2007 r. *ustanawiająca infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (INSPIRE)* (Dz.U. UE L 108 z dnia 25 kwietnia 2007 r.).
- Rozporządzenie KE, 2008: Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 1205/2008 z dnia 3 grudnia 2008 r. *w zakresie metadanych* (Dz.U. UE L 326 z 4 grudnia 2008 r.).
- Decyzja KE, 2009: Decyzja Komisji z dnia 5 czerwca 2009 r. *w zakresie monitorowania i sprawozdawczości* (Dz.U. UE L 274 z 11 czerwca 2009 r.).
- Rozporządzenie KE, 2009: Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 976/2009 z dnia 19 października 2009 r. *w zakresie usług sieciowych (wyszukiwania i przeglądania)* (Dz.U. UE L 274 z 20 października 2009 r.).
- Rozporządzenie KE, 2010: Rozporządzenie Komisji (UE) Nr 268/2010 z dnia 29 marca 2010 r. *w odniesieniu do dostępu instytucji i organów Wspólnoty do zbiorów i usług danych przestrzennych państw członkowskich zgodnie ze zharmonizowanymi warunkami* (Dz.U. UE L 83 z 30 marca 2010 r.).

Abstract

The Directive 2007/2/EC of the European Parliament and of the Council of 14 March 2007 establishing an Infrastructure for Spatial Information in the European Community (INSPIRE) laid down only general rules regarding building of INSPIRE. Detailed technical arrangements for interoperability of infrastructures in Member States should be defined in implementing rules for the INSPIRE Directive. Therefore it is necessary to adopt common implementing rules in a number of specific areas such as: Metadata, Data Specifications, Network Services, Data and Service Sharing and Monitoring and Reporting. These implementing rules are adopted as Regulations or Commission Decisions and are binding in their entirety. Until now, regulation on metadata, network services, data and service sharing and Commission decision on monitoring and reporting entered into force. At present the Commission is finalizing legislation work on draft regulation concerning interoperability of spatial data sets and services (Annex I), download services, transformation services and code list (amending regulation on interoperability of spatial data sets and services). In this paper, the scope of legally binding (mentioned above) implementing rules to the INSPIRE Directive is depicted.

mgr inż. Ewa Surma
ewa.surma@gugik.gov.pl
tel. +48 22 661 82 75